

997-XIV // ВВР України. -1999. -№ 41. -Ст.372.

10. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р., № 436-IV // Голос України. -14.03.2003. -№ 49-50.

11. Закон України "Про угоди про розподіл продукції" від 14.09.1999 р., № 1039-IV // ВВР України. -1999. -№ 44. -Ст. 391.

12. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., № 435-IV // Голос України. -12.03.2003. -№ 45-46.

13. Цивільний кодекс України (продовження) // Голос

України. -13.03.2003. -№ 47-48.

14. Закон України "Про фінансовий лізинг" від 16.12.1997 р., № 723/97-ВР // ВВР України. -1998. -№ 16. -Ст.68.

15. Вінник О. Інвестиційне право: Навчальний посібник. -К.: Атака, 2000. -264 с.

*Надійшла до редколегії 30.03.2005*

**ЖОРНОКУЙ Ю.М. ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ДОГОВОРОВ В ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**  
Исследована правовая природа договорных конструкций, которые применяются субъектами инвестиционного процесса для представления правовой формы отношений, участниками которых они являются.

\*\*\*

**ZHORNOKUJ JU.M. LEGAL A NATURE OF CONTRACTS IN INVESTMENT ACTIVITY**

The legal nature of contractual designs which are applied by subjects of investment process to representation of the legal form of attitudes which participants they are is investigated.

УДК 351.713:339.13.025

**М.В. КОВАЛЬОВА**

*Національний університет внутрішніх справ*

## **ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ<sup>1</sup>**

Обґрунтовано необхідність використання юридичного поняття «адміністративно-правовий режим у сфері підприємницької діяльності», наведено його визначення, зміст та структура.

Адміністративно-правове регулювання у сфері економіки є важливим елементом взаємодії держави та громадянського суспільства, який обумовлює об'єктивну необхідність встановлення та здійснення конкретних адміністративно-правових режимів. Разом із тим, у сучасних наукових працях з цієї проблеми все частіше зустрічаються такі поняття, як "правовий режим" та "адміністративно-правовий режим" [1, с.399].

Окремі висновки про зміст, форми, методи та види адміністративно-правового регулювання і використання адміністративно-правових режимів у сфері підприємницької діяльності висвітлені у працях вчених-адміністративістів С.С. Алексєєва, А.П. Альохіна, Д.М. Бахраха, О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, Ю.А. Тихомирова та інших. Однак вони не визначились з єдиним підходом до зазначеного питання, тому метою статті є аналіз юридичного поняття «адміністративно-правовий режим», виявлення його структури та змісту, а також визначення поняття «адміністративно-правовий режим у сфері підприємницької діяльності». Наукова новизна роботи полягає у формулюванні теоретичних положень та висновків, які узагальнюють і доповнюють накопичений науковий матеріал адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності.

На наш погляд, поява цих термінів та понять не є випадковою, вона пов'язана з ускладненням суспільних відносин, що підлягають урегулюванню правом, і багатьма

іншими об'єктивними факторами, обумовленими розвитком суспільства. На думку С.С. Алексєєва, поняття "правовий режим" все частіше встановлюється в якості однієї з найважливіших категорій юридичної науки [2, с.184]. Аналогічної думки дотримуються й інші вчені [3, с.295-297; 4, с.7; 5, с.17-18; 6, с.82; 7, с.245]. У юридичній науці застосовуються також і більш складні конструкції, складовою яких є поняття правового режиму [8, с.34-39]. У зв'язку з цим, використання в юридичній науці поняття "правовий режим", на відміну від лінійного розподілу на форми і методи державного регулювання, дозволяє досліджувати адміністративно-правове регулювання як у цілому, так і його адміністративно-правові складові у сфері економіки за допомогою більш комплексного й об'ємного інструмента.

Разом із тим, використання терміна "правовий режим" зовсім не виключає виділення методів правового регулювання. У межах кожного правового режиму завжди мають місце методи, способи та засоби правового регулювання. В юридичному режимі один із засобів виступає як домінуючий, що визначає весь вигляд режиму та створює специфічну спрямованість, яка і є основою для класифікації юридичних режимів.

На думку С.С. Алексєєва, правовий режим можна розглядати як свого роду "укрупнений блок" у загальному арсеналі правового інструментарію, що об'єднує в єдину конструкцію визначений комплекс правових засобів [2, с.185]. Таким чином, ефективне використання правових засобів при вирішенні тих або інших спеціальних задач у

<sup>1</sup> Первинна рекомендація з напрямку досліджень: докт. юрид. наук Бандурка О.М. (НУВС).

значній мірі полягає в тому, щоб вибрати оптимальний для вирішення відповідної задачі правовий режим та розглянути специфіку врегульованих ним суспільних відносин.

Слід зазначити, що поняття "режим" ( від фр. *regime*, лат. *regimen* - управління) не є новим, воно досить змістовне, багатозначне, вживається у різному контексті. Наприклад, воно може означати: державний лад, сукупність засобів, методів, способів здійснення влади; строго встановлений розпорядок життя, праці; систему обов'язкових правил, вимог, норм, принципів, встановлених для якогонебудь виду діяльності; визначений стан, положення, статус [9, с.1005; 10, с.423]. Багатозначність поняття "режим" свідчить про його междисциплінарність та використання у різних галузях наукового знання. У більшості випадків це воно використовується в політико-правових дослідженнях, бо дозволяє набагато глибше та змістовніше розкрити стан сучасного суспільства, характер змін, що відбуваються у ньому.

У свою чергу, правовий режим - це органічна частина державних та політичних режимів. Саме за допомогою правових режимів практично встановлюються та реально здійснюються державні і політичні режими, тому що останні, як правило, обертаються в юридичну форму.

Взагалі, юридичним режимам властиві наступні основні ознаки:

- вони встановлюються законодавством і забезпечуються державою;
- за їх допомогою держава специфічним чином регламентує конкретні сфери суспільних відносин, встановлюючи при цьому ті або інші суб'єкти й об'єкти права;
- вони постають особливим порядком правового регулювання, що складається з сукупності юридичних засобів і характеризується певним їх сполученням, що надає особливу спрямованість правовому регулюванню;
- вони створюють певний ступінь сприятливості або несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права [4, с.9].

Правовий режим обумовлюється інтересами держави, волею законодавця, специфікою та характером суспільних відносин, що вимагають особливих підходів, форм і методів правового регулювання. Сутність юридичних режимів полягає у тому, що відповідно до потреб соціального життя суспільства законодавець передбачає систему строгих правил, що поширюються на усіх осіб. Це дозволяє запровадити чіткий, однаковий для всіх порядок регулювання суспільних відносин, необхідний для забезпечення високої організованості і розвитку суспільства. Крім того, правові режими виражають нерозривний зв'язок правової форми та змісту врегульованих відносин і характеризуються стабільністю та стійкістю. У багатьох випадках саме існування правових режимів пов'язується безпосередньо з об'єктом урегульованих відносин ("правовий режим надзвичайного стану", "правовий режим державного кордону", "правовий режим державної таємниці" тощо) [7, с.246; 3, с.297; 11, с.55-71].

Правові режими покликані виконувати певні функції. По-перше, вони спрямовують волю суб'єкта, орієнтуючи людину на правомірну поведінку, відмову від правопорушень. При реалізації цієї функції правовий режим забезпечує нормативне регулювання групи суспільних відносин - функція виявляється, насамперед, у тому, що при встановленні юридичного режиму законодавець споконвічно визначає статус об'єкта, який його цікавить, а потім

встановлює правила поведінки і забезпечує недопущення дій, що виходять за межі цих правил. По-друге, правові режими визначають об'єкти, по відношенню до яких вони встановлюються. Значення цієї функції полягає в тому, що учасники правовідносин одержують безпосереднє уявлення про об'єкт або предмет, який їх цікавить. По-третє, правові режими створюють умови для задоволення інтересів суб'єктів права шляхом надання гарантій, тобто контр-суб'єкт і суб'єкт, що здійснює державне регулювання, не буде порушувати їх права, бо в іншому випадку понесе покарання або буде вимушений відновити порушені права. Іншими словами, правові режими роблять "прозорими" застосування правових заходів, а також заздалегідь інформують суб'єктів права про правила поведінки та можливі санкції.

Таким чином, поняття "правовий режим" нерозривно пов'язане з функціями держави, оскільки вони можуть реалізовуватися за допомогою встановлення правових режимів у тих або інших сферах суспільних відносин. Фактично, режими можна розглядати як канали впливу на певні сфери суспільних відносин, наприклад, ринок, як елемент громадського суспільства. Крім того, у широкому розумінні "правовий режим" майже збігається з поняттям системи права, якщо вона розглядається з точки зору відносин громадян, організацій у зв'язку з певними об'єктами (режим власності, режим природних об'єктів, режим служби тощо) [2, с.186].

Правовий режим не можна ототожнювати з поняттям "механізм правового регулювання", так як останній означає систему правових засобів, організованих найбільш послідовним образом для подолання перешкод, що стоять на шляху задоволення інтересів суб'єктів права [12, с.65]. Можна сказати, що правовий режим реалізується через механізм правового регулювання, який являє собою загальний порядок, процес дії права. Правовий режим являє собою змістовну характеристику конкретних нормативних засобів, покликаних організувати, зводити у межі визначеної ділянки життєдіяльності людей конкретні правовідносини, у відношенні яких застосовуються ці засоби.

Кожен правовий режим має свою структуру, що складається з кількох рівнів. По-перше, це рівень юридичного абстрагування, що містить у собі так звані нетипові правові приписи (аксіоми, презумпції, функції, норми-принципи). По-друге, рівень, що включає матеріально-правові засоби (правові норми, правовідносини). Третій рівень базується на процедурно-процесуальних правових засобах (актах реалізації, актах застосування). Четвертий рівень може містити у собі морально-психологічні правові засоби (правосвідомість, правову культуру, правові настанови) [4, с.21].

Визначити поняття "правовий режим" можна так: сукупність юридичних засобів, прийомів, методів, заходів, норм, які встановлюються та забезпечуються державою з метою урегулювання конкретних суспільних відносин, що визначають міру можливої і належної поведінки суб'єктів права [13, с.64]. Так, С.С. Алексєєв вважає, що під "юридичним режимом варто розуміти особливу, цілісну систему постійного впливу, що характеризується специфічними прийомами регулювання; особливим порядком виникнення і формування змісту прав та обов'язків, їх забезпеченням санкціями; способами реалізації, а також дією єдиних принципів, загальних положень, що поширюються на певну сукупність норм" [14, с.245]. Саме такої

позиції дотримуюється і більшість українських вчених [7, с.246]. У свою чергу, Д.Н. Бахрах визначає поняття "правовий режим" як комплекс суспільних відносин певного виду діяльності, закріплений юридичними нормами і забезпечений сукупністю юридично-технічних засобів, або як систему норм права, що регулює діяльність, відносини між людьми у зв'язку з певними об'єктами [3, с.294].

Слід зазначити, що всі перелічені вище визначення правового режиму зводяться до певних компонентів. Зокрема, це: норми права, що встановлюють певні правила у визначеній сфері відносин або з приводу певних об'єктів; суспільні відносини, які урегульовані нормами; норми-санкції за порушення встановлених правил тощо. При цьому, на думку Б.Я. Бляхмана, якщо виділити правовий режим у спеціальну, складну юридичну конструкцію, яка містить у собі матеріальні і процесуальні моменти, то можна зробити висновок, що сам правовий режим може бути покладений в основу розподілу всієї правової системи на окремі елементи, що матиме самі різноманітні варіації. Це дасть можливість подальшого юридичного конструювання у сфері регулювання поведінки людини. Зазначений підхід до нормативної системи права, на його думку, допомагає вирішити складні проблеми безоб'єктних правовідносин і комплексних галузей права [4, с.46].

На нашу думку, використовувати поняття "правовий режим" найбільш вигідно у співвідношенні з конкретними режимами, що складаються у відповідності з певними об'єктами правовідносин. Щодо виділення більш об'ємних правових режимів – "надрежимів", які включають у себе інші правові режими, а також уявлення всієї правової системи в якості правового режиму призведе до розмивання змісту поняття "правовий режим" і втрати його основних властивостей - чіткості і специфічності при регулюванні суспільних відносин.

Поняття "правовий режим", наведені вище, є визначеннями загальнотеоретичної спрямованості, тому в них не відображається галузева специфіка права. У зв'язку з цим, з позицій адміністративного права використовується більш вузьке поняття "адміністративно-правовий режим" - встановлений нормами права й забезпечений сукупністю юридичних і організаційно-технічних процедур комплекс адміністративно-правових засобів, що визначає міру можливої та належної поведінки суб'єктів і надає особливу спрямованість регулюванню суспільних відносин у сфері державного управління.

Адміністративно-правові режими можна розглядати як основні засоби, за допомогою яких здійснюється адміністративно-правове регулювання у різноманітних сферах. У зв'язку з цим, встановлення адміністративно-правових режимів можна розглядати як один з каналів впливу держави в цілому й органів виконавчої влади на окремі сфери суспільних відносин, у тому числі економіку, з метою координації, співвідношення та усунення протиріч публічних та приватних інтересів.

У науці адміністративного права виділяють наступні ознаки адміністративно-правових режимів:

- застосування в сфері діяльності публічної адміністрації у зв'язку з виконанням органами державної влади, місцевого самоврядування своїх обов'язків, заходів по забезпеченню безпеки, охорони, захисту об'єктів національної безпеки України;

- наявність розпоряджень, що утворюють режимні правила, які обмежують загальну правосуб'єктність фізи-

чних і юридичних осіб;

- обов'язкова участь в якості основних суб'єктів органів виконавчої влади або місцевого самоврядування, які реалізують державні повноваження;

- застосування адміністративно-правових методів впливу;

- наявність заходів адміністративного і дисциплінарного впливу [6, с.82].

Введення адміністративно-правових режимів обумовлено тим, що держава з метою забезпечення безпеки громадян, суспільства і власних інтересів не може залишити без уваги певні сфери суспільних відносин. Порушення встановлених державою норм та правил у цих сферах може порушити стан безпеки і спричинити істотне погіршення прав та свобод людини, інтересів держави і суспільства в цілому. Виділення цієї діяльності держави обумовлено нормами, що передбачаються Конституцією України [15] та Законом України "Про основи національної безпеки України" [16].

При встановленні елементів певних адміністративно-правових режимів законодавцем враховується специфіка: по-перше, суспільних відносин, для урегулювання яких буде використовуватися режим; по-друге, об'єкта регулювання; по-третє, правового статусу суб'єкта, що здійснює режимне регулювання і контрольню-наглядові функції.

У науці адміністративного права виділяють: загальні адміністративно-правові режими (паспортний режим, режим державної служби) і спеціальні адміністративно-правові режими (режим надзвичайного стану; режим державної таємниці; режим державного кордону та інші) [3, с.296; 7, с.246; 11, с.55-71]. Правові режими є основним фундаментом адміністративно-правового регулювання в окремих сферах суспільних відносин.

У свою чергу, адміністративно-правове регулювання у сфері підприємницької діяльності здійснюється за допомогою встановлення спеціальних для цієї сфери адміністративно-правових режимів. Зокрема, це такі режими: державної реєстрації у сфері підприємницької діяльності; ліцензування і видачі дозволів на здійснення окремих видів підприємницької діяльності; а також забезпечення конкуренції та створення перешкод монополістичної діяльності, пожежної, екологічної, промислової, санітарно-епідеміологічної безпеки, охорони праці і здоров'я громадян. При цьому здається не дуже обгрунтованою думка С.М. Петрова, який вважає встановлення адміністративно-правових режимів вимушеним заходом, що застосовується винятково в надзвичайних умовах життєдіяльності суспільства [17, с.468]. На нашу думку, адміністративно-правові режими необхідні не тільки для здійснення управління у надзвичайних ситуаціях, але й у інших сферах, зокрема, підприємницької діяльності. За їх допомогою досягається ефективність адміністративно-правового регулювання.

Адміністративно-правовий режим у сфері підприємницької діяльності є видом загального адміністративно-правового режиму. Отже, адміністративно-правовий режим у сфері підприємницької діяльності - це встановлений нормами права та забезпечений сукупністю юридичних і організаційно-технічних процедур комплекс адміністративно-правових засобів, які визначають міру можливої та належної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності та суб'єктів, що здійснюють адміністративно-правове регулювання суспільних відносин у цій сфері.

Введення адміністративно-правових режимів у

сфері підприємницької діяльності спрямовано на врегулювання (упорядкування) чотирьох груп відносин між: органами виконавчої влади й особами, які займаються підприємницькою діяльністю; особами, які займаються підприємницькою діяльністю; особами, які займаються підприємницькою діяльністю і громадянами (споживачами); органами виконавчої влади і громадянами (споживачами).

Розгляд режимів, що встановлені з метою легалізації та забезпечення безпеки підприємницької діяльності (ліцензування, реєстрації, промислової безпеки та інші) є доцільним з позиції саме адміністративного права, оскільки усі вони існують у сфері реалізації функцій виконавчої влади з метою упорядкування підприємницької діяльності як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Щодо розгляду цих суспільних відносин з позиції цивільного й інших галузей права, то він буде мати зовсім інший відтінок, обумовлений перетинанням різних галузевих методів та цільових настанов.

У зв'язку з завданнями, які стоять перед державою при адміністративно-правовому регулюванні підприємницької діяльності, до структури адміністративно-правового режиму тут відносяться:

- сукупність норм права, що визначають статус осіб, які займаються підприємницькою діяльністю і компетенція суб'єктів, які здійснюють адміністративно-правове регулювання;

- сукупність відносин, які складаються у зв'язку з реалізацією вказаних норм права, у тому числі норм, що передбачають можливість застосування адміністративного й іншого примусу, порядок оскарження дій суб'єктів, що здійснюють адміністративно-правове регулювання, інші форми захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності;

- цільова настанова – завдання, для забезпечення якої вводиться відповідний адміністративно-правовий режим.

Використання державою адміністративних режимів спеціально не спрямоване на обмеження принципу свободи підприємницької й іншої економічної діяльності, яка встановлена Конституцією України [15]. Однак, їх використання призводить до певного обмеження цього принципу, тому що принцип свободи підприємницької діяльності не можна розглядати без його співвідношення з іншими конституційними принципами.

Таким чином, держава, здійснюючи протекціонізм або встановлюючи необхідність легалізації та забезпечення безпеки підприємницької діяльності за допомогою адміністративно-правових режимів, забезпечує виконання інших конституційних принципів, у тому числі принципу недоторканості особи, охорони приватної власності, свободи праці, захисту материнства та дитинства, охорони здоров'я і сприятливого навколишнього середовища тощо.

Окрім цього, адміністративно-правові режими встановлюють сукупність норм і правил, що зобов'язують підприємців робити ті або інші дії, одержувати ліцензії, або інформувати про здійснення певних дій. Одночасно, державою встановлюється механізм контролю і нагляду за підприємницькою діяльністю, а також застосування примусових заходів у випадку порушення встановлених державою правил. Таким чином, єдине правове поле державного регулювання підприємницькою діяльністю охоплює норми адміністративного права і встановлює права й обов'язки для осіб, що займаються підприємницькою

діяльністю.

На нашу думку, зміст адміністративно-правового режиму у сфері адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності складається з:

1. Норм, що визначають компетенцію суб'єктів, які здійснюють адміністративно-правове регулювання, а також особливості правового статусу осіб, що займаються підприємницькою діяльністю. Ці правові норми можуть бути як адміністративними, інших галузей права, так і міжгалузевими. Наприклад, правовий статус юридичних осіб та громадян-підприємців, закріплений у розділі другого Цивільного кодексу України [18]. Таким чином, при встановленні елементів адміністративно-правових режимів треба керуватися нормами цивільного кодексу і додатково спеціально встановленими для цього режиму адміністративно-правовими нормами.

2. Правил поведінки, що реалізуються в правах та обов'язках суб'єктів, які здійснюють регулювання, та суб'єктів, що займаються підприємницькою діяльністю. Правила поведінки підприємців, а також суб'єктів, які здійснюють регулювання, повинні бути сформульовані відповідно до правового статусу та компетенції цих осіб. До прав суб'єкта, який здійснює адміністративно-правове регулювання, можна віднести право на здійснення нагляду та контролю по відношенню до суб'єкта підприємницької діяльності. Зокрема, мова йде про засоби здійснення нагляду та контролю за суб'єктами підприємницької діяльності, ступінь та межі втручання в підприємницьку діяльність суб'єкта, який здійснює регулювання тощо.

3. Норм, що входять у комплекс режиму і передбачають відповідальність суб'єкта, який здійснює адміністративно-правове регулювання або його посадової особи, а також норм, що передбачають відповідальність особи (фізичної та юридичної), яка займається підприємницькою діяльністю, за порушення режимних правил. При цьому ці норми передбачають не тільки порядок притягнення до відповідальності, але і порядок оскарження дій суб'єктів, які здійснюють регулювання, у випадку незаконного притягнення до відповідальності.

Нарешті, зміст режиму охоплює норми, що закріплюють право та порядок оскарження (адміністративний та судовий) дій (бездіяльності) суб'єктів, які здійснюють регулювання в сфері підприємницької діяльності, та їх посадових осіб, у випадку, якщо вони перешкоджають здійсненню законної підприємницької діяльності. Наприклад, у випадку відмови надання ліцензії або іншого спеціального дозволу, відсутність якого не дозволяє здійснювати підприємницьку діяльність [19, с.150]. Також, може бути передбачено право особи, яка займається підприємницькою діяльністю, на оскарження дій (бездіяльності) суб'єкта, що здійснює регулювання цієї сфери, та його посадових осіб у суді, вищій посадовій особі або органу виконавчої влади.

Здійснення адміністративно-правового регулювання за допомогою встановлення адміністративно-правових режимів в економічній сфері, особливо у сфері підприємницької діяльності, дає можливість державі впливати на діяльність не підпорядкованого їй суб'єкта. Таким чином, адміністративно-правовий режим стає важливим елементом в упорядкуванні відносин між державою і громадським суспільством у сфері економіки та підприємницької діяльності.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Тихомиров Ю.А. Курс административного права и процесса: Учебник. –М.: Юрид. лит., 1998. –798 с.
2. Алексеев С.С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве. –М.: Юрид. лит., 1989. –288 с.
3. Бахрах Д.Н. Административное право России: Учебник. –М.: Норма, 2002. –444 с.
4. Бляхман Б.Я. Правовой режим в системе регулирования социальных отношений. –Кемерово, 1999. –С.7-47.
5. Матузов Н.И., Малько А.В. Правовые режимы: вопросы теории и практики // Правоведение. –1996. –№ 1. –С.17-18.
6. Хазанов С.Д. Институт административно-правовых режимов в системе административного права // Институты административного права России. –1999. –№ 3.
7. Административное право Украины: Учебник /Под ред. Ю.П. Битяка. –Харьков: Право, 2003. –576 с.
8. Исаков В.Б. Правовые режимы и их совершенствование // XXVII съезд КПСС и развитие теории права. –Свердловск, 1982. –С.34-39.
9. Большой энциклопедический словарь /Гл. ред. А.М. Прохоров. –М.: Большая российская энцикл.; СПб.: Норинт, 1998. –1456 с.
10. Словарь иностранных слов /Гл. ред. Ф.Н. Петрова. –М.: Рус. яз., 1983. –608 с.
11. Кузніченко С.О. Управління органами внутрішніх справ в особливих умовах, викликаних аномальними явищами техногенного і природного характеру. –Харків: Вид-во НУВС, 2001. –170 с.
12. Матузов Н.И., Малько А.В. Политико-правовые режимы: актуальные аспекты // Общественные науки и современность. –1997. –№ 1.
13. Родионов О.С. Правовые режимы как важнейший элемент юридической политики // Правоведение. –1997. –№ 3.
14. Алексеев С.С. Общая теория права: В 2-х т. -Т.1. –М.: Юрид. лит., 1982. –452 с.
15. Конституція України // ВВР України. –1996. –№ 30. –Ст.141.
16. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.03 р. // ВВР України. –2001. –№ 9. –Ст.38.
17. Административное право: Учебник /Под ред. Ю.М. Козлова, Л.Л. Попова. –М.: Юрист, 2000. –728 с.
18. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., № 435-IV. -Кн. 1 // ВВР України. –2003. –№ 40. –Ст.356.
19. Хаманева Н.Ю. Судебный контроль за реализацией прав в сфере исполнительной власти. –М., 1999. –225 с.

Надійшла до редакції 09.03.2005

### КОВАЛЕВА М.В. ПОНЯТИЕ, СОДЕРЖАНИЕ И СТРУКТУРА АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВЫХ РЕЖИМОВ В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Рассмотрена необходимость использования юридического понятия «административно-правовой режим в сфере предпринимательской деятельности», приведено его определение, содержание и структура.

\*\*\*

### KOVALYOVA M.V. NOTION, CONTENTS AND STRUCTURE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGIMES IN THE SPHERE OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITIES

Necessity of use of legal concept «an administrative-legal regime in sphere of enterprise activity» is considered, its definition, the maintenance and structure is given.

УДК 349.22

## Т.Л. ПОСТРИГАНЬ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

## СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ЯК ГАРАНТІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ ПРАВ

Розглянуті поняття, сутність, функції та класифікація юридичних гарантій трудових прав працівників.

Визнання, дотримання і захист прав людини і громадянина – один з найбільш важливих показників стану конституційної законності і конституційного правопорядку в суспільстві і державі. Цією проблемою займалися, зокрема, українські дослідники М.М. Клемпарський, К.Ю. Мельник, І.В. Пахар та інші.

Разом із тим, поняття соціального захисту як гарантії реалізації трудових прав потребує розкриття суті, змісту гарантій трудових прав та їх реалізації. Гарантії прав і обов'язків виступають одним із елементів змісту статусу суб'єктів трудових правовідносин. Поняття гарантій базуються на основних конституційних принципах: гуманізм, справедливості, верховенстві права, законності, доцільності, рівноправності та ін. Створення гарантій – це обов'язок держави щодо особи й до всього суспільства в

цілому. Державні органи мають забезпечувати та охороняти права і свободи громадян, вступати у взаємовідносини з громадянами з приводу безпосередньої реалізації цих прав [1, с.23].

Практика свідчить, що законодавче встановлення гарантій при всій своїй значущості – лише початок справи. Більш важливо провести, перетворити гарантії в життя. Тому при встановленні гарантій потрібно приділяти увагу опрацюванню чітких механізмів їх реального виконання. Крім того, гарантії порівняно з названим механізмом мають вузький зміст, виступають лише невід'ємною, складовою частиною соціально-юридичного механізму охорони і захисту прав людини [2, с.460-461].

Під гарантіями розуміють умови та засоби, що забезпечують фактичну реалізацію і всебічну охорону прав